

Jani Koskinen

Unohda Bretagne, lähde Breizhiin!

Unohda Bretagne, lähde Breizhiin!

Jani Koskinen

Unohda Bretagne, lähde Breizhiin!

© 2022 Koskinen, Jani

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6234-9

Kansikuva: *Na Dour, Na Douar* -kukkakaupan edustalle sijoitettu kyltti Konk-Kernessä kertoo, että liikkeessä voi asioida brezhonegiksi. (Kuvannut Jani Koskinen kesäkuussa 2014.)

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut apurahalla tämän kirjan kirjoittamista.

Sisällys

Kirjailijasta ... 6

Kirjailijan aiempia teoksia ... 7

Esipuhe ... 8

Brezhonegin kielen historiaa ja nykypäivää ... 12

Ääntäminen ... 22

Hyödyllisiä fraaseja ... 25

Brezhonegin ja kymrin yhteisiä sanoja ... 26

Vuodenaikojen ja kuukausien nimet ... 35

Viikonpäivät ja ajanmääreitä ... 36

Kielioppia: mutaatiot ... 37

Kielioppia: nimisanojen monikot ... 40

Verkkosivuja brezhonegin opiskelun tueksi ... 45

Brezhoneginkielisiä palveluita paikkakunnittain ... 48

Sanastoa ... 98

Kirjailijasta

Jani Koskinen (s. 1988 Kirkkonummi) on koulutukseltaan kielitieteilijä. Hän on valmistunut v. 2019 Helsingin yliopistosta maisteriksi pääaineenaan suomalais-ugrilainen kielentutkimus. Sivuaineopintoja hänellä on useista muista kieliaineista. Opinnoissaan Koskinen on syventynyt mm. kielten välisiin valtasuhteisiin, kielten uhanalaistumis- ja elvytysprosesseihin sekä kielipolitiikkaan. Häntä kiinnostavat ennen kaikkea vähemmistö- ja alkuperäiskielet sekä niiden yhteiskunnallisen aseman kehittäminen.

Koskinen on vieraillut myös turistina useilla vähemmistökielten puhuma-alueilla ja pohtinut, miten matkailu vaikuttaa kunkin alueen alkuperäiskielen ja -kulttuurin elinvoimaisuuteen. Usein tuo vaikutus on kielteinen, mutta oman roolinsa tiedostava matkailija voi Koskisen näkemyksen mukaan kääntää vierailunsa alueella paikalliskielen eduksikin. Avainasemassa tässä ovat matkailijan perehtyminen paikalliskieleen jossain määrin jo ennen matkaa sekä paikalliskieltä tietoisesti suosivat kieli- ja kulutusvalinnat matkan aikana.

Kirjailijan aiempia teoksia

- * *Unohda Wales, lähde Kymrinmaahan!* (Books on Demand, 2020)
- * *Matkaopas gaelinkieliseen Skotlantiin* (Books on Demand, 2021)
- * *Matkaopas iirinkieliseen Irlantiin* (Books on Demand, 2021)
- * *Kymri-suomi-verbisanakirja* (Books on Demand, 2021)
- * *Pwyll, Dyfedin ruhtinas - kymriläinen kansantaru* (Books on Demand, 2021)
- * *Branwen Llŷrintytär - kymriläinen kansantaru* (Books on Demand, 2022)

Esipuhe

Tämä kirja jatkaa kelttiläiskieliä ja niitten puhuma-alueita esittelevää sarjaa. Aiemmin olen julkaissut teokset *Unohda Wales, lähde Kymrinmaahan* (2020), *Matkaopas gaelinkieliseen Skotlantiin* (2021) ja *Matkaopas iirinkieliseen Irlantiin* (2021).

Kaikki kuusi kelttiläiskieltä (bretoni, korni, kymri, iiri, gaeli, manksi) ovat tänä päivänä vähemmistökieliä eli yhdelläkään ei ole turvattua asemaa itsenäisen valtion pääkielenä. Iiri on symbolisesti Irlannin ensimmäinen virallinen kieli, mutta ainakin toistaiseksi jää käytännön tasolla englannin jalkoihin. Kymri on kelttiläiskielistä selvästi elinvoimaisin, mutta senkään tulevaisuus ei ole itsestään selvästi turvattu. Toisaalta vähemmistökielten hiipuminen ei ole väistämätöntä, eikä tapahdu minkään luonnonlain seurauksena. Tietyn kielen heikkeneminen tai vahvistuminen on käytännössä aina sidoksissa poliittisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin valtasuhteisiin. Kielen uhanalaistuminen omilla perinteisillä puhuma-alueillaan heijastelee sitä puhuvan kansan kulttuurista sortoa.

Jokainen tietyn kielen puhuma-alueella oleskeleva tai aikaansa viettävä ihmisyksilö on ainakin hetken ajan osa kyseisen alueen sosiaalista kudelmää ja mikrotasolla myös taloudellinen vallankäyttäjä. Siksi ei ole lainkaan yhdentekevää, millä kielellä matkailijat odottavat saavansa ruokalistan ravintolassa tai millä kielellä he odottavat aukioloaikojen lukevan liikkeen ikkunassa.

Monien kielten puhuma-alueilla suurin osa kaupallisista palveluntarjoajista sivuuttaa täysin alkuperäisten paikallisten kielelliset tarpeet. Tämä alkaa näkyä jopa suomenkin kaltaisen kansallisvaltion pääkielen kohdalla, kun moni yritys olettaa

palvelevansa asiakkaitaan parhaiten yksikielisesti englanninkielisillä opasteilla, ruokalistailla tai tuotenimillä. Samaan aikaan kun suomalaiset ovat oma-aloitteisesti luopumassa jopa oman maansa enemmistökielen käytöstä tällaisissa yhteyksissä, monissa maailmankolkissa vähemmistökieliaktivistit paiskivat hiki hatussa töitä sen eteen, että paikallinen alkuperäiskieli vakiinnuttaisi nykyistä voimallisemmin paikkansa näilläkin kielen käyttöaloilla. Usein tähän tulokseen päästäkseen he suosivat kielellisesti vastuullisia yrityksiä ja palveluntarjoajia.

Kielitietoisten kulutusvalintojen voi nähdä olevan myös kulttuurisesti vastuullisen matkailun ytimessä. Matkailija voi pyrkiä tukemaan paikalliskielen ja -kulttuurin elinvoimaisuutta ostamalla tarvitsemansa palvelut ja tuotteet paikalliskielen mahdollisimman laajamittaisesti huomioivilta toimijoilta.

Mitä sitten tarkoittaa paikalliskielen mahdollisimman laajamittainen huomioiminen? Ihannetapauksessa se tarkoittaa kielen käyttöä normaalina ensisijaisena kielenä kaikissa yhteyksissä. Ruokalistan pitäisi löytyä kokonaisuudessaan kyseisellä kielellä. Kaupan tai liikkeen kaikkien opastekylttien tulisi olla kyseisellä kielellä. Elintarvikkeen tai minkä tahansa muun tuotteen nimen, tuoteselosteen ja mahdollisen iskulauseen tulisi olla kyseisellä kielellä. Verkkosivuston kaikkien sivujen ja sosiaalisen median kaikkien päivitysten tulisi olla kyseisellä kielellä. Tai sitten nämä voivat olla myös monikielisesti siten, että alkuperäistä paikalliskieltä ei kuitenkaan kohdella vähemmän suosiollisesti kuin jotain muuta kieltä. Toisin sanottuna kaikki se informaatio, joka esitetään muulla kielellä, tulisi esittää myös paikalliskielellä – ja paikalliskielinen osio tulisi sijoittaa aina ensimmäiseksi tai ylimmälle riville.

Riippuu hyvin paljon kielialueesta, kuinka lähelle tätä ihannetta päästään. Kymrinmaasta on verrattain helppo luetella kaikki ehdot täyttäviä palveluntarjoajia ja yrityksiä. Muitten kelttiläiskielten puhuma-alueilla joutuu yleensä tyytymään

vähempään. Oleellista on kuitenkin hahmottaa eroja eri palveluntarjoajien kielipolitiikassa ja kyetä vertailemaan kielen näkyvyyttä useilla eri osa-alueilla päättääkseen sitten, mikä niistä täyttää useamman ehdon kuin jokin toinen saman alan toimija. Kirjaan sisältyy osio, johon olen koonnut paikkakunnittain suositeltavia palveluntarjoajia.

Kielitietoisten kulutusvalintojen tekeminen ei välttämättä edes edellytä kielitaitoa, ainakaan kovin korkealla tasolla. Periaatteessa riittää, että tunnistaa kielen sillä kirjoitettua tekstiä nähdessään. Paikalliskieltä opasteissaan käyttävää yritystä voi päättää suosia, vaikkei itse osaisikaan kieltä. Toisaalta paikalliskieltä sisältävät opasteet ovat useimmiten kaksi- tai monikielisiä, ja niistä voi myös ahmia kieltä pyrkien jatkuvasti kehittämään omaa sanavarastoaan ja kielitaitoaan. On suositeltavaa opiskella paikalliskieltä itsenäisesti jo ennen matkaa ainakin sen verran, että pystyy käyttämään sitä yksinkertaisimmissa ja rutiiniluonteisimmissa asiakaspalvelutilanteissa, kuten ravintolassa tilatessa tai majapaikan vastaanotossa. Kaikki keskustelut kannattaa rohkeasti aloittaa paikallisella kielellä, vaikkei tietäisikään, osaako asiakaspalvelija sitä. Useimmissa tilanteissa tämä selviää vain kokeilemalla ja vaikkei asiakaspalvelija kieltä osaisikaan, tulee omalla toiminnallaan joka tapauksessa osoittaneeksi, että paikalliskieliselle palvelulle olisi kaupallista kysyntää.

Tässä kirjassa tutustutaan bretonin eli brezhonegin kielen yhteiskunnalliseen asemaan sekä vinkataan paikkoja, joissa kielessä kiinnostuneen kannattaa vierailla. Kielen ääntämistä, kielioppia ja sanastoa esitellään maistiaisten verran. Opintoja voi halutessaan jatkaa jonkin kirjassa suositellun oppimateriaalin avulla. Verkosta löytyy useita ilmaisia bretonin kielen oppimateriaaleja itsenäisen opiskelun tueksi.

Bretonin omakielinen nimi on *brezhoneg*. Tässä kirjassa käytän omakielistä nimitystä siitä huolimatta, että ranskankielisestä nimestä *breton* lainattu *bretoni* on

Breizh (brezhonegiksi) eli Bretagne (ranskaksi) kuuluu Ranskan valtioon, mutta kulttuurisessa mielessä sitä voidaan pitää omana maanaan. Alueella puhutaan kelttiläistä brezhonegin eli bretonin kieltä, jota keskusjohtoinen Ranska on onnistunut sortavalla kielipolitiikallaan huomattavasti heikentämään, muttei onneksi hävittämään kokonaan.

Tässä kirjassa luodaan lyhyt katsaus brezhonegin kielen historiaan ja nykyiseen yhteiskunnalliseen asemaan. Ääntäminen käydään läpi pääpiirteittäin ja sanastoa sekä kielioppia esitellään maistiaisten verran tehden vertailuja myös sukulaiskieli kymriin. Kielen itseopiskelun tueksi on koottu lista verkkolinkkejä. Kirjan keskeisimpiin osioihin kuuluu paikkakuntakohtainen listaus palveluntarjoajista, jotka edistävät brezhonegin käyttöä ainakin jollain tavalla omassa liiketoiminnassaan ja joita kulttuurisesti vastuullisen matkailijan kannattaa siksi suosia. Matkailijakin voi omilla kieli- ja kulutusvalinnoillaan vaikuttaa kielen elinvoimaisuuteen.

Teoksen kirjoittaja Jani Koskinen on koulutukseltaan kielitieteilijä. Häntä kiinnostavat kielten väliset valtasuhteet ja kielipolitiikka sekä erityisesti vähemmistö- ja alkuperäiskielten yhteiskunnallisen aseman vahvistaminen – niin poliittisen päätöksenteon kuin kielitieteilijöiden kulutusvalintojenkin kautta.

BoD

9 789528 062349